

Quản lý giáo dục trong các trường sư phạm trước hết là quản lý về mặt chất lượng

TS. PHẠM HỒNG QUANG
Trưởng ĐHSPT - ĐH Thái Nguyên

Chúng ta đều biết rằng, chất lượng giáo dục (GD) là chất lượng của nhân cách được đào tạo (ĐT) và cũng là chất lượng của quá trình ĐT nhân cách. Do đó, việc đánh giá chất lượng phải nghiên cứu toàn diện để chỉ ra các khó khăn từ thực tiễn, các mâu thuẫn bên trong, mâu thuẫn bên ngoài của quá trình GD nhằm làm sáng tỏ các vấn đề lí luận và thực tiễn. Hệ thống QLGD hiện nay đang tập trung vào QL chất lượng ĐT con người. Trong quá trình ĐT giáo viên (ĐTGV), yếu tố chất lượng người thầy là quyết định chất lượng ĐT, thì vai trò người QL lại càng có ý nghĩa cực kì quan trọng trong định hướng, chỉ đạo, hoạch định, thực hiện, kiểm soát quá trình ĐT.

1. Trong các trường sư phạm (SP) hiện nay nổi **lên các vấn đề QLĐT và QLKH, ĐT sau đại học (SDH)** còn thiếu đồng bộ, được coi như độc lập với nhau, hoặc thiếu sự dẫn dắt để đi vào một số hướng có tính chất cấp thiết; các đề tài nghiên cứu xong ít triển khai ở thực tiễn. + *Các trường SP chưa liên kết với nhau* trong việc xác định hướng nghiên cứu và những vấn đề cơ bản cần nghiên cứu, từ đó có kế hoạch nghiên cứu tổng thể; cần tổng kết lại các đề tài khoa học, xem tác động của nó đến với sự phát triển sự nghiệp GD-ĐT như thế nào; đồng thời chú trọng ĐT cán bộ đầu ngành; + *Quan hệ giữa trường SP với phổ thông (PT)* ngày càng cách biệt, hầu như không có sự gắn kết. Trường SP không nắm hết sự chuyển biến, phát triển về nhiều phương diện ở PT, do đó nhiều SV tốt nghiệp khó kiếm được việc làm, kết quả học tập khá giỏi, song chất lượng, hiệu quả làm việc thấp; + *Về phương diện QL phải có sự đổi mới cách lãnh đạo, chỉ đạo với nhà trường SP*, trước hết phải đổi mới chế độ chính sách, sự đãi ngộ với người thầy giáo. Các chiến lược phát triển GD các cấp phải căn cứ vào kết quả nghiên cứu về KHGD, đồng thời phải nâng cao năng lực của hệ thống kiểm định chất lượng ĐTGV trong các trường SP, trong đó chú ý nội hàm chất lượng ĐT hướng vào đặc trưng, giá trị nhân cách, xã hội, nghề nghiệp của người GV, coi trọng hệ thống tiêu chí phẩm chất về xã hội, nghề nghiệp. QLGD ở thời kì CNH-HĐH phải coi

trọng việc sử dụng công nghệ thông tin, góp phần nâng cao chất lượng ĐT; + *Nâng trình độ chuyên môn cho đội ngũ GV trường SP*; + *Tăng cường các giải pháp GD, QL SV trong và ngoài môi trường KTX...*, các vấn đề này đòi hỏi phải có các biện pháp đồng bộ, có hiệu lực để làm sao chất lượng dạy-học, chất lượng GD nhân cách được nâng lên. Theo GS.VS Phạm Minh Hạc (1), vấn đề cơ bản là chất lượng người thầy, nhìn vào đội ngũ giảng viên ĐH có thể biết được chất lượng ĐT; đồng thời công tác giáo dục SV cũng phải được quan tâm nhiều hơn.

2. **Về chất lượng ĐT nhìn từ thực tiễn sử dụng GV**, có nhận xét cho rằng: GV trẻ mới ra trường còn có tư tưởng trung bình chủ nghĩa, một bộ phận năng lực chuyên môn yếu, số GV có năng lực chuyên môn tốt chủ yếu tốt nghiệp từ những năm trước. Đây là một thông tin quan trọng giúp các trường khi nhìn vào biểu đồ tăng vọt số lượng ĐT ở 10 năm qua thấy rõ hơn vấn đề *coi trọng chiến lược đội ngũ, đầu tư về cơ sở vật chất nhằm đáp ứng được yêu cầu về chất lượng ĐT*. Đây cũng là một vấn đề trọng tâm GDĐH phải giải quyết: *vấn đề quy mô và chất lượng ĐT*.

Chất lượng QLGD được thể hiện ở chất lượng *QL hoạt động dạy học, hoạt động GD SV*. Trong đó coi trọng sự phát triển năng lực sáng tạo – một đòi hỏi cơ bản của nghề DH hiện nay. Năng lực này phải được chuẩn bị từ PT, được phát triển mạnh trong các trường ĐH, vì “*nghề dạy học là cao quý nhất trong các nghề cao quý, sáng tạo nhất trong các nghề sáng tạo*” (2). Muốn phát triển năng lực sáng tạo ấy, phải tổ chức và QL quá trình DH tối ưu; cụ thể hoá PP tự học của SV bằng một quy trình hợp lí, tạo ra tính tích cực học tập cho người học theo quan điểm học tập suốt đời.

Hiện nay, vấn đề nâng cao chất lượng học tập của SV đang được coi là trọng tâm của công tác QLGD trong các trường SP. Trước hết, sự đánh giá chính xác trong quá trình ĐT là một việc làm cực kì quan trọng. Có ba nguyên nhân chính dẫn đến chất lượng ĐT còn yếu, đó là: chất lượng nguồn tuyển; điều kiện học tập của SV và ý thức

học tập của SV chưa rõ ràng. Trước đây, sở dĩ các trường SP có được đội ngũ cán bộ giảng dạy ĐH có chất lượng, trước hết là do giáo dục PT đã đảm bảo chất lượng tốt, đội ngũ GV tâm huyết với nghề trong điều kiện dạy học cực kì khó khăn. Trong cơ chế thị trường hiện nay, ở một số nơi, xu thế thương mại hoá GD đã xuất hiện, nên vấn đề GD động cơ học tập tốt cho SV lại càng phải coi trọng.

3. Giải pháp trong quá trình ĐTGV, gồm: các biện pháp GD, dạy học đối với SV phải cụ thể; trước hết là tăng cường GD tư tưởng, GD đạo đức SV; tăng cường hình thức giúp đỡ SV yếu kém; QL tốt việc thực hiện chương trình ĐT; QL có hiệu quả việc thi và đánh giá SV, trước mắt là thay đổi cách đánh giá SV, giảm kiểu thi tái hiện, tăng cường phát hiện yếu tố sáng tạo trong các kì thi. Bài toán này quả là khó, khi số lượng SV quá lớn trong điều kiện GVĐH ít có thời gian để hướng dẫn riêng SV trong nghiên cứu, học tập như trước. Tuy nhiên các trường SP có thể làm ngay một cuộc cách mạng về việc ra đề thi sáng tạo trong quá trình đánh giá SV. Điều này rất cần thiết và có ích cho vấn đề đổi mới PPDH ở các trường SP.

Hiện nay, QL quá trình thực hiện mục tiêu, cải tiến nội dung, phương pháp, kiểm tra đánh giá, người dạy, người học,... trong các trường SP còn những yếu kém bất cập. Tuy nhiên, cần phải nhìn vào mâu thuẫn chính để giải quyết theo quan điểm yêu cầu cao để giải quyết mâu thuẫn của quá trình trên. Xu thế hội nhập, toàn cầu hoá thúc chúng ta phải vượt lên trên những kết quả đã đạt được, hiệu suất phải lớn hơn; chất lượng phải tốt hơn, tiến tới hội nhập với khu vực và thế giới. Đây cũng là bài toán khó đối với vấn đề đổi mới GDPT, và trường SP phải đi trước, trong đó hệ thống các trường SP miền núi lại phải coi trọng cả chất lượng và hiệu quả trước thực trạng thiếu GV.

Yếu tố môi trường GD, với sự tác động mạnh của nền kinh tế thị trường trong công tác QLGD SV đã chưa gắn kết được các lực lượng với nhau theo yêu cầu của *Luật Giáo dục*. Có một số SV vi phạm trong các kì thi mặc dù môn học GD công dân phần lớn có kết quả thi khá giỏi, hạnh kiểm tốt. Vấn đề môi trường GD phải được đặt trong quan hệ với môi trường rộng lớn của xã hội. Do vậy, QL xã hội và QLGD phải trở thành một hệ thống QL nhất quán.

Cần xây dựng những giải pháp QL quan trọng như: nâng cao chất lượng đội ngũ GV, cải tiến chương trình, tạo động lực dạy và học, tạo môi trường SP lành mạnh,... Cần lựa chọn phương thức ưu tiên làm việc gì trước việc gì sau với yêu cầu, kết quả cụ thể. Thực hiện các giải pháp cần

tập trung vào vấn đề then chốt: hệ thống QLGD trong các trường SP tập trung vào QL chất lượng ĐT, chất lượng NCKH, chất lượng nhân cách người GV với những yêu cầu ngày càng cao của nghề nghiệp. Ở cấp độ vĩ mô, QLGD với các biện pháp lớn, đồng bộ huy động mọi lực lượng, mọi điều kiện, mọi tiềm lực để nâng cao chất lượng GD, song nhiều khi lại thiếu các biện pháp cụ thể. QLGD chính là QL chất lượng dạy và học - một trong những hoạt động cơ bản của nhà trường. Đối với mỗi GV, chính họ sẽ phát hiện, đề xuất và thực hiện các biện pháp cụ thể có hiệu quả, thực hiện một quy trình, PPDH cụ thể. Điều này sẽ khắc phục lối QL học tập bằng các biện pháp hành chính đơn thuần. Trong hoạt động dạy học, GV có nhiều ý kiến, sáng kiến dạy học tốt làm cho người học ham học hơn, tích cực hơn, hiệu quả và tiết kiệm hơn. Những ý kiến đóng góp từ các cơ sở GD sẽ gợi cho các nhà QLGD phải suy nghĩ về việc đi sâu, đi sát vào thực tiễn GD hơn nữa. QLGD không thể xem nhẹ những vấn đề cụ thể, những đề xuất của GV; đặc biệt khi hệ thống QLGD của chúng ta có thuận lợi là phần lớn các nhà QLGD đều trưởng thành và xuất phát từ nhà giáo có chuyên môn vững - sự cao quý, thiêng liêng của nghề dạy học đã thấm vào các quyết định QL, làm cho nó vừa sâu sắc, đượm nhân văn và càng khoa học hơn.

4. Một số kiến nghị

- Các trường SP cần tự đánh giá nghiêm túc việc thực hiện mục tiêu, nguyên lí GD trong các trường SP theo chủ trương đường lối GD của Đảng. Vấn đề ĐTBĐ cán bộ QLGD các cấp, nâng cao chất lượng đội ngũ GV, đẩy mạnh công tác QLGD SV trong các trường SP phải được coi là cấp bách để nâng cao chất lượng GD trong các trường SP.

- Giải quyết dứt điểm mâu thuẫn cơ bản hiện nay là phát triển quy mô ĐT chưa tương xứng với tiềm lực hiện có của các trường SP bằng các giải pháp cụ thể. Đầu tư cho việc QL chương trình, cải tiến ND- PPDH theo hướng hiện đại hoá, chất lượng, hiệu quả, và bằng các công nghệ hiện đại.

- Tăng cường sự kết hợp giữa QL nhân sự với QL tài chính, QL chuyên môn và phối hợp các đoàn thể trong QLGD ở các trường ĐH, CĐ, trong đó đề cao vấn đề QL chất lượng con người trong quá trình ĐT. □

Tài liệu tham khảo

- (1) Phạm Minh Hạc (Chủ biên)- *Về phát triển toàn diện con người thời kì CNH, HĐH, NXB Chính trị quốc gia*. H, 2001.
- (1) Kỉ yếu Hội thảo "Quản lí giáo dục trong các trường sư phạm", ĐHSP - ĐH Thái Nguyên, 11/2001.